

COMUNS URBANS PATRIMONI CIUTADÀ

Marc conceptual Jurídic i propostes normatives

Febrer 2017

El nou govern de la ciutat de Barcelona aposta per l'impuls d'un programa de desenvolupament dels comuns urbans. Una aposta que passa pel reconeixement de l'existència d'un Patrimoni Ciutadà a través del qual es pot donar suport, impulsar i consolidar processos d'acció comunitària i explorar nous models de governança sota principis d'autonomia i sostenibilitat, i que facilita la proposta de polítiques públiques que parteixin de les demandes territorials i de les organitzacions socials.

El context de proliferació de pràctiques comunitàries diverses ha empès al llarg dels darrers anys a l'Ajuntament de Barcelona a prendre posicionament i desenvolupar normatives i accions envers a aquestes pràctiques, essent les principals iniciatives municipals existents: Gestió Cívica, Pla Buits i convenis de cessió d'ús d'espais municipals (Pla Locals i altres accions).

Actualment es veu necessari avaluar aquestes iniciatives concretes i aprofundir en la definició i construcció de noves formes d'institucionalitat que abordin de forma més integral la relació entre institució i comuns urbans, permetent o fomentant una gestió més democràtica, efectiva i transparent d'aquests darrers.

L'objectiu és generar una proposta de marc conceptual i normatiu que defineixi com la institució ha d'acompanyar aquestes pràctiques comunitàries, així com definir quin ha de ser el retorn d'aquestes pràctiques i sota quins criteris de transparència, equitat i democràcia.

ÍNDEX

1.- Introducció

2.- Activitat

2.1.- Iniciatives Comunitàries

2.1.1.- Cessió d'ús per projectes d'iniciativa comunitària

2.1.2.- Exemples de cessions d'ús per projectes d'iniciativa comunitària

2.2.- Gestió públicoprivada

2.2.1.- Formes de gestió directa i indirecta

2.2.2.- Gestió participativa. Tipus de models

2.2.3.- Gestió Cívica

3.- Espai

3.1.- Classificació i ús del patrimoni municipal

3.2.- Alteració de la qualificació jurídica dels béns

4.- L'activista comunitari

5.- Paper de l'administració local

5.1.- Competències que ostenta l'Ajuntament en allò que pot afectar al Patrimoni ciutadà

5.2.- Competències que no ostenta l'Ajuntament en allò que pot afectar al Patrimoni ciutadà

6.- Reptes Que Plantegen Els Comuns Urbans

6.1.- Conceptualització: Patrimoni ciutadà, ús i gestió comunitària

6.2.- Elaboració d'una Ordenança i un Catàleg de Béns Immobles d'Ús i Gestió Comunitària

6.3.- Creació d'un òrgan municipal de Béns Immobles d'Ús i Gestió Comunitària

6.4.- Espai d'entrada de propostes i coordinació interna

6.5.- Propostes de millora per l'ús i gestió comunitària de béns

Immobles

6.5.1.- Procediment d'adjudicació dels béns immobles per l'ús i la gestió comunitària.

6.5.2.- La comunitat i les seves formes jurídiques

6.5.3.- La gestió comunitària dels béns immobles.

6.6.- Tipologia més adequada dels béns susceptibles d'aprofitament per part de la ciutadania pel desenvolupament de les seves activitats.

7.- Conclusions: elaboració de propostes i recomanacions del nou marc normatiu en relació al Patrimoni Ciutadà

7.1.- Presentació de les propostes

7.2.- Quadre comparatiu

8.- Normativa citada a l'informe

Crèdits del document

Títol	Comuns urbans - Patrimoni Ciutadà. Marc Jurídic propostes normatives
Versió	3.0 (document de treball)
Data	30/12/16
Autoria	Ajuntament de Barcelona – Regidoria de Participació i Districtes – Direcció de Democràcia Activa
Resum	Aquest document té la vocació de crear un espai de debat i reflexió, un lloc des del qual començar a desenvolupar un marc analític i propositiu entorn els comuns urbans. Per a reflexionar i concretar els elements conceptuals, tècnics i polítics que aquest repte planteja, hem fet servir diferents estratègies. D’una banda, la font principal, centrada en l’anàlisi d’experiències de pràctiques comunitàries, de polítiques i programes desenvolupats a la ciutat de Barcelona. D’altra banda, i com a via per a reforçar i contrastar el que hem trobat a la nostra ciutat, l’anàlisi d’experiències rellevants a d’altres contextos com Nàpols, Bologna i Madrid.
Paraules clau	Comuns urbans, autogestió, gestió público-comunitària, ús cívic.
Com citar	Citar aquesta versió 3.0 com “Comuns urbans - Patrimoni Ciutadà. Marc jurídic i propostes normatives” (Torra Duran i Prado Pérez, 2016.

Copyleft **Ajuntament de Barcelona i persones autores del text, sota llicència Creative Commons BY-SA (Reconeixement Compartir Igual) Internacional (v.4.0) i GFDL (Licencia de Documentación Libre de GNU)**

CC BY-SA: Creative Commons Reconocimiento Compartir Igual 4.0 Internacional

Usted es libre de copiar y redistribuir el material en cualquier medio o formato, remezclar, transformar y crear a partir del material, para cualquier finalidad, incluso comercial. El licenciador no puede revocar estas libertades mientras cumpla con los términos de la licencia. Bajo las siguientes condiciones: a) Reconocimiento: debe reconocer adecuadamente la autoría, proporcionar un enlace a la licencia e indicar si se han realizado cambios. Puede hacerlo de cualquier manera razonable, pero no de una manera que sugiera que tiene el apoyo del licenciador o lo recibe por el uso que hace; b) compartir igual: si remezcla, transforma o crea a partir del material, deberá difundir sus contribuciones bajo la misma licencia que el original. No hay restricciones adicionales, no puede aplicar términos legales o medidas tecnológicas que legalmente restrinjan realizar aquello que la licencia permite. Puede encontrar las licencias completas en los siguientes enlaces: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.es> [ES](#)

GFDL: Licencia de Documentación Libre de GNU

Se concede permiso para copiar, distribuir y/o modificar este documento bajo los términos de la licencia de documentación libre GNU, versión 1.3 o cualquier otra versión posterior publicada por la Free Software Foundation; sin secciones invariantes ni textos de cubierta delantera, tampoco textos de contraportada. Una copia de la licencia se puede encontrar en <http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html>

INFORME MARC JURÍDIC DE LA GESTIÓ PARTICIPATIVA

1.- INTRODUCCIÓ

Neix aquest informe per donar recolzament jurídic al document-informe de marc conceptual i propostes d'actuació de les pràctiques comunitàries a la ciutat de Barcelona.

Tal i com s'ha exposat al document de referència en el actual context socioeconòmic han sorgit nombroses experiències que donen lloc al que es coneix com els comuns urbans. Aquesta és una realitat sorgida de forma espontània per part de la ciutadania que, en no trobar resposta per part de l'administració, s'autoorganitza per resoldre necessitats comunitàries o per voluntat pròpia d'autoorganització. Aquest fenomen ha de ser entès per l'administració com una oportunitat innovadora per donar sortida a les limitacions establertes per la racionalització i simplificació actual. El marc normatiu corresponent a aquestes situacions de fet no sempre es correspon amb la pràctica administrativa habitual. L'objecte d'aquest informe és establir si el marc jurídic actual ofereix instruments per respondre a les noves realitats.

Des del punt de vista jurídic és imprescindible tenir en compte que el concepte Comuns urbans no és un concepte conegut en dret, sinó que és un neologisme que encara no té un reconeixement normatiu. Però si estudiem els seus elements, certes respostes a aquest fenomen es poden articular des del dret. Segons Bollier els **Comuns urbans són uns recursos, una comunitat definida i un conjunt de normes**. També parla aquest autor sobre l'activitat que es porta a terme en el marc dels comuns urbans, la qual ha batejat com *communing*. Aquesta definició ens aporta d'una forma molt clara les qüestions que haurem de tenir en compte, i ens ajuda a estructurar el nostre informe en quatre eixos: l'activitat a través de la qual es porta a terme l'interès de la comunitat (iniciatives comunitàries i gestió publico privada), l'espai (en aquest cas els recursos), la comunitat definida (centrant-nos en els activistes comunitaris) i el conjunt de normes (en aquest cas les normes són l'objecte del nostre estudi, i és per això que en aquest eix treballarem les polítiques i els actes de l'administració com a forma de portar a terme la seva activitat).

La funció del marc normatiu és molt important en aquest cas, i pot implicar la reformulació d'institucions i modalitats jurídic-administratives i/o la creació d'altres de noves, en el reconeixement de noves formes d'autogovern, tal i com ha estat el cas en els darrers anys en altres àmbits com és el de les tecnologies o l'economia col·laborativa. Per l'elaboració d'aquesta proposta s'han tingut en compte les experiències d'altres municipis europeus contemplats també en el document-informe de marc conceptual.

2.- L'ACTIVITAT

▪ L'INTERÈS GENERAL: L'OBJECTE DE L'ACTIVITAT COM DELS COMUNS URBANS.

El concepte «d'interès general» s'ha entès al llarg de la literatura jurídica universal, com a «benestar general», «interès públic» o «bé comú». L'article 103.1 de Constitució estableix que «*l'Administració pública serveix amb objectivitat els interessos generals*». Es tracta, doncs, d'una institució, és a dir, d'una organització abocada a un fi. Aquest fi, la idea que fonamenta l'existència de l'Administració i que la legitima, és precisament el servei als interessos generals. L'Administració no té jurídicament parlant, interessos propis. El servei als interessos generals defineix l'essència de l'Administració pública i determina totalment la seva estructura i la seva activitat.

L'interès general és un concepte clàssic a nivell polític i jurídic, i com a concepte indeterminat no sembla necessària la seva reinterpretació. **El que si és una qüestió important a l'hora de definir l'interès general en l'àmbit dels comuns urbans és qui té la governança sobre aquest.** Tradicionalment en el nostre sistema administratiu, la definició de l'interès general ha estat en mans de l'administració, la qual, sigui a través de la planificació (*ex ante*), sigui a través del control (*ex post*), exerceix la discrecionalitat, tècnica o política, per determinar el millor per el bé comú. Però no es l'administració la única que pot portar a terme activitats que donin resposta a l'interès general. En el cas de les entitats privades sense ànim de lucre trobem la possibilitat d'un reconeixement formal d'aquesta tasca quan son

declarades d'interès públic. En qualsevol cas els tipus d'organització o agrupació que desenvolupen activitats d'interès general son in comptables. El que ha suposat un canvi transcendental els darrers anys, i és una tendència progressiva on s'emmarquen les propostes de Comuns urbans, és en la participació de la comunitat en l'activitat discrecional. Fins al moment s'ha donat de forma principalment mitjançant la participació de representants de la societat civil en òrgans municipals amb funcions consultives informatives. La demanda per part de la societat d'anar més enllà en la seva participació del que és públic, que avui dia s'exerceix a través dels Consells i el dret de petició, imposa la necessitat de plantejar-se noves formes de gestió de l'interès general, que han d'incloure necessàriament un paper rellevant de la comunitat o dels seus representants.

A l'hora de plantejar el marc jurídic a través del qual es formalitza una gestió participativa dels Comuns urbans, s'ha de partir d'una premissa prèvia important: a través d'aquestes polítiques l'Administració persegueix una finalitat d'interès públic, més enllà de la gestió de l'equipament o l'espai, com ara d'apoderar la ciutadania, dinamitzar el territori, enfortir el teixit associatiu, etc. Amb aquest objectiu la creació d'òrgans, comunitats, col·lectius, amb incidència directa en l'àmbit públic, i concretament dels béns comuns, es un element clau per determinar quines activitats seran d'interès general.

Quan parlem d'activitat comunitària hem de recordar també que ens trobem amb dos conceptes diferents (però no incompatibles): la gestió del comú per part de la comunitat i la construcció de comunitat, tant important i complexa en l'àmbit urbà que ens ocupa. Ambdues modalitats han de ser considerades d'interès general.

- **MARC JURÍDIC DE L'ACTIVITAT DERIVADA DE L'INTERÉS GENERAL**

L'activitat és, per tant, un dels elements fonamentals dels Comuns Urbans, i dona cos a la funció d'interès general, tal i com ha estat definit en cada projecte concret, i del qual no es pot desvincular. Es tractarà, per tant, de totes aquelles accions necessàries a desenvolupar per complir amb l'objectiu final, i en les quals es centraran la comunitat, els recursos i les normes. Els principis que haurà de respectar qualsevol activitat que es porti a terme com a **Comú Urbà** ha de respectar els principis mencionats al marc conceptual i que són la **universalitat**, la

inalienabilitat, la sostenibilitat i la democràcia. També hem vist que el compliment d'aquests principis es consideren avaluable a través d'indicadors d'accessibilitat/universalitat, transparència, autocontrol i autoavaluació, avaluació, social i qualitativa, vincles territorials i el no lucre. Respecte a la majoria d'ells no sorgeixen en general dubtes sobre la seva coherència i adequació. La metodologia de verificació en aquest cas no correspon a l'àmbit jurídic. Respecte al lucre és important aclarir que aquest concepte no es refereix a l'activitat econòmica d'una entitat sense ànim de lucre, que té una importància fonamental en molts casos per la viabilitat dels projectes. Ens referim al lucre tal i com s'entén en dret, és a dir, el repartiment dels excedents un cop els costos de producció i distribució han estat coberts, i estaran per tant excloses de l'àmbit dels comuns urbans les persones jurídiques de caràcter civil i mercantil que permetin aquest repartiment de beneficis.

Un altre factor molt important a tenir en compte des del punt de vista jurídic-administratiu és si es tracta d'un projecte sorgit per iniciativa ciutadana al marge de les polítiques públiques municipals, i és, per tant, de caràcter independent (a partir d'ara "Iniciatives comunitàries") o si bé es tracta d'una forma de gestió públicoprivada de serveis (a partir d'ara "Gestió públicoprivada"). Aquestes formes no sempre s'han donat de forma estricta, ja que en ocasions la iniciativa ciutadana ha provocat un reconeixement per part de l'administració que ha derivat en formes de gestió públicoprivada.

Dels casos estudiats per l'elaboració d'aquest informe es desprèn que els Comuns urbans es poden encabir en qualsevol d'aquests dos models. Com que aquestes activitats es porten a terme a través de recursos de caràcter públic, ja siguin tangibles (immobles, aigües, etc.) o intangibles (xarxes digitals, drets d'imatge, etc.), el règim jurídic estableix institucions jurídiques que permetin formalitzar entre l'administració i la ciutadania, les condicions d'ús d'aquests recursos, d'acord amb el marc legal que els hi sigui d'aplicació

2.1.- Iniciatives comunitàries

2.1.1.- Cessió d'ús per projectes d'iniciativa comunitària

Els ens locals, en aquest cas l'Ajuntament de Barcelona, pot cedir gratuïtament els béns patrimonials, a altres administracions o entitats públiques, o a entitats privades sense ànim de lucre que els hagin de destinar a fins d'utilitat pública o d'interès social, sempre que compleixin o contribueixin al compliment d'interessos de caràcter local.

Aquesta fórmula que consta regulada als article 49 i ss del Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament del Patrimoni dels ens locals, és la més utilitzada -si tenim en compte les experiències analitzades en el document de conceptualització- i entenem que és la que dona més marge d'actuació tant a l'Administració com als beneficiaris de la cessió.

L'acord de cessió correspon al ple de l'ens local, i ha de determinar la finalitat concreta a què les entitats o les institucions beneficiàries han de destinar els béns, amb expedient previ en el qual consti:

- a) La finalitat de la cessió, i que aquesta es fa en benefici de la població de l'ens local, sempre que es compleixin o contribueixin al compliment dels interessos de caràcter local.
- b) La justificació que la finalitat de la cessió no es pot assolir mantenint l'ens local el domini o el condomini dels béns, ni constituint sobre aquests cap dret real.
- c) La certificació del secretari de la corporació en la qual consti que els béns figuren a l'inventari aprovat per l'ens local amb l'esmentada qualificació jurídica.
- d) El dictamen subscript per un tècnic que acrediti que els béns no estan compresos en cap pla d'ordenació, reforma o adaptació que els faci necessaris a l'ens local.

Cal saber que abans que el Ple aprovi la cessió, l'expedient s'ha de sotmetre a informació pública per un període mínim de 30 dies, durant el qual es poden formular reclamacions o al·legacions, i se n'ha de donar compte al Departament de Governació de la Generalitat.

Així doncs, com s'ha dit, d'acord amb l'article 49 del Decret 336/1988, pel qual

s'aprova el Reglament de Patrimoni dels ens locals i també com estableix l'article 75 del mateix Decret 336/1988, «els ens locals poden cedir en precari l'ús de béns patrimonials a altres administracions o entitats públiques o a entitats privades sense ànim de lucre que els hagin de destinar a fins d'utilitat pública o d'interès social, sempre en benefici d'interessos de caràcter local.» També disposa «L'acord de cessió ha de determinar la finalitat concreta a què les entitats o les institucions beneficiàries han de destinar els béns.»

La normativa, en concret a l'article 72 de l'esmentat Decret, preveu que els béns patrimonials han de ser administrats d'acord amb els criteris de màxima rendibilitat, en les condicions usuals de la pràctica civil i mercantil, bé directament per l'ens local o per mitjà dels particulars, i estableix que qualsevol forma de cessió d'ús dels béns patrimonials s'ha de fer mitjançant subhasta pública o, excepcionalment, per concurs.

No obstant l'exposat, els ens locals poden valorar motivacions de prestació de serveis socials, promoció i reinserció socials, activitats culturals i esportives, promoció urbanística, foment del turisme, ocupació del temps lliure, o altres anàlogues, que facin prevaler una rendibilitat social per damunt de la rendibilitat econòmica. En l'expedient de cessió de l'ús patrimonial ha de quedar justificada l'oportunitat o la conveniència, i s'ha d'acreditar el caràcter patrimonial del bé i la valoració tècnica.

És important destacar que hi ha dues formes d'adjudicació de la cessió d'ús: el concurs o la contractació directa quan ho requereixen les peculiaritats del bé o dels interessos locals a satisfer, amb un període previ d'informació pública mínim de 15 dies, en aquest últim cas, durant el qual s'hi poden formular reclamacions o al·legacions.

El document de formalització de la cessió ha de ser administratiu i ha de contenir, a més dels requisits generals reglamentaris, el reconeixement explícit i mutu conforme al qual el precarista no resta en relació de dependència respecte de l'ens local cedent, i que l'ús del bé és gratuït i merament tolerat.

La formalització de la cessió d'ús ha de complir amb els requisits que preveu l'article 49 de la nova Llei 40/2015, d'1 d'octubre, per la qual s'aprova el Règim Jurídic del Sector Públic, tal com subjectes que han de subscriure el conveni, competència en la qual es fonamenta l'actuació de l'Administració, objecte del conveni, obligacions i compromisos de les parts, conseqüències aplicables en el cas d'incompliments, mecanismes de control, vigilància i control de l'execució del conveni, la durada, etc...

2.1.2.- Exemples de cessions d'ús per projectes d'iniciativa comunitària

Clars exemples de cessió d'ús en les polítiques de la **Ciutat de Barcelona** -que consten desenvolupades en el document marc conceptual- són:

a) Pla Buits

El programa municipal Pla de Buits Urbans amb Implicació Territorial i Social té l'objectiu de dinamitzar terrenys en desús de la ciutat de Barcelona, a través d'activitats d'interès públic de caràcter provisional, impulsades per entitats públiques o privades sense ànim de lucre, afavorint la implicació de la societat civil en la regeneració i dinamització del teixit urbà. Les activitats i usos de cadascun dels espais tenen consideració d'interès públic o d'utilitat social, caràcter temporal i llurs instal·lacions són fàcilment desmuntables. Es tracta d'activitats d'àmbit educatiu, esportiu, lúdic o recreatiu, cultural o artístic, ambiental o paisatgístic, social o comunitari, o anàlegs.

En el Pla Buits s'estableix que la cessió d'ús pot tenir un durada de 3 anys.

b) Pla Locals

Estratègia dirigida a establir els mecanismes de cessió dels espais de titularitat municipal a les entitats i/o associacions sense ànim de lucre de Barcelona.

c) Altres iniciatives al municipi de Barcelona serien els Horts Urbans, Patis escolars oberts, entre d'altres.

També trobem exemples a **altres ciutats**, com seria el cas de Rubí amb el seu *Reglament per a la cessió a entitats socials de l'ús estable d'espais municipals i*

normes d'organització com a norma àmpliament desenvolupada, de l'any 2000, i el de Sabadell, on al mes de juliol d'aquest any s'ha aprovat *Reglament per a la cessió a associacions i entitats ciutadanes sense ànim de lucre de l'ús estable d'espais municipals*, a través del qual formalitza i regula l'anomenada llicència demanial. Entre molts altres exemples en l'àmbit de la província mateixa.

Es troben a nivell internacional exemples innovadors de cessió d'ús per projectes d'iniciativa comunitària a través d'altres mecanismes, que aporten una major innovació administrativa, com és clarament l'experiència de Nàpols. Tal i com es fa referència el document marc conceptual, la ciutat de Nàpols, amb l'experiència de «L'Asilo» ha utilitzat l'ús cívic d'un bé públic, que es tracta d'una antiga institució jurídica del dret romà, utilitzada majoritàriament en comunitat rurals per reglamentar l'ús de rius, els molins, de la recollida de llenya, sitjam.

Actualment, a casa nostra, utilitzem i entenem l'ús cívic, per regular una sèrie de mesures encaminades a fomentar i promoure la convivència i el civisme en els espais públics. Un exemple, d'aquest fet són les ordenances de civisme, que identifiquen els béns jurídics tutelats, i preveient mesures d'intervenció.

En aquest sentit, a Barcelona potser caldria buscar un nou concepte que no fos l'ús cívic.

2.2.- Gestió públicorivada

2.2.1- Formes de gestió directa i indirecta

Un aspecte a tenir en compte són les formes de gestió que preveu el nostre ordenament jurídic, entre les quals cada Administració pot triar a l'hora de gestionar els seus serveis públics.

Els serveis públics de competència local es poden gestionar de forma directa o de forma indirecta, però sempre s'hauran de gestionar de la forma més sostenible i eficient, tan si s'opta per la gestió directa com per la indirecta.

Parlem de **gestió directa** quan aquesta recau completament sobre l'entitat pública. Pel que fa la gestió directa aquesta pot fer-se: a) des de la pròpia entitat, b) a través d'un organisme autònom, c) a través entitat pública empresarial d) a través d'una societat mercantil amb capital que pertanyi íntegrament a l'ens local. També s'inclou com a gestió directa fórmules mixtes com les Fundacions o els Consorcis.

Totes aquestes fórmules de gestió directe es caracteritzen bàsicament perquè el servei el gestiona la pròpia administració pública ja sigui a través dels seus propis òrgans o d'ens instrumentals. Aquesta via directa evita haver d'habilitar cap instrument contractual atès que en la prestació del servei només hi intervé la pròpia administració.

Parlem de **gestió indirecta** quan la gestió i explotació del servei no és de l'Administració, sinó que passa a mans privades -empreses, ens sense ànim de lucre, si bé la titularitat del servei continua dins l'Administració. Hi ha diferents formes jurídiques de gestió indirecta:

a) La **concessió** és un contracte establert entre l'administració i un particular a partir del qual se li reconeix el dret a exercir una activitat de servei públic reservada a l'administració, sota la seva supervisió.

b) La **gestió interessada** és el contracte mitjançant el qual l'administració pública i un particular es posen d'acord per participar conjuntament en l'explotació d'un servei en la proporció que es determini. A diferència de la societat mixta, la col·laboració s'estableix a través d'un contracte i no s'instrumenta mitjançant la creació d'una nova persona jurídica.

c) El **concert** és una forma de gestió indirecta que implica la celebració d'un contracte amb entitats públiques, privades o particulars que realitzin prestacions anàlogues al servei públic concertat, per a la seva efectiva prestació.

d) La societat d'economia mixta són aquelles participades tant per capital públic com privat, per portar a terme activitats de caràcter mercantil que impliquen la gestió de forma públicoprivada d'algun servei que l'administració ha de garantir a la comunitat, però que comporta contraprestació, sigui a través de preu públic, normalment en el cas dels Serveis d'Interès Econòmic General, o preu de mercat.

Actualment, alguns municipis entre ells Barcelona, han introduït models de gestió

cívica i comunitària de serveis i equipaments. En el cas de Barcelona, ens trobem la iniciativa de Gestió Cívica.

2.2.2.- Gestió participativa. Tipus de models.

Entenem per gestió participativa qualsevol col·laboració entre l'Administració i la societat civil organitzada (entitats del Tercer Sector, plataformes cíviques, moviments socials...) que permeti a la ciutadania implicar-se en més o menys grau en la gestió d'espais i equipaments públics.

La gestió participativa d'espais i equipaments requereix la concurrència de dues condicions fonamentals: existència d'un espai (o equipament) de titularitat pública i la d'un acord entre l'Administració pública (titular d'aquest espai) i la societat civil organitzada per a la gestió d'aquest espai públic, en el qual s'hagi consensuat un model de gestió de l'espai o equipament i les responsabilitats de cada part.

Existeixen moltes formes i variants de gestió participativa, que han pres noms diversos segons l'àmbit territorial o temàtic en el qual s'han desenvolupat. En la gestió d'equipaments, a la ciutat de Barcelona tant l'Ajuntament com les entitats gestores d'equipaments han encunyat, respectivament, els termes de gestió cívica i gestió ciutadana

Tal i com ja s'exposa en l'estudi de la conceptualització: No existeix un model de gestió que sigui millor que els altres, i de fet diferents models de gestió poden coexistir en un mateix espai, ja que cadascun pot fer aportacions positives al conjunt. A més, la gestió d'un mateix espai pot evolucionar i sotmetre's a diferents models de gestió durant el temps.

Tal i com preveu la Guia per la Gestió col·laborativa d'espais i equipaments públics, editada pel Departament de Governació i Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya, març de 2015, cal distingir dos models de gestió: la cogestió i la cessió de la gestió. El model de cogestió es quan l'Administració i l'entitat o entitats participen conjuntament en la gestió de l'espai o equipament, compartint responsabilitats i recursos en un model mixt de gestió, en canvi el model de cessió

de la gestió implica que una associació o col·lectiu assumeix la plena gestió d'un espai de titularitat pública a través d'un conveni de col·laboració, d'acord amb unes condicions pactades amb l'Administració.

Ja sigui cogestió, cessió de la gestió o simplement cessió d'un espai per desenvolupar un projecte, caldrà formalitzar un acord, per donar seguretat jurídica a les parts.

La fórmula jurídica que finalment s'adopti dependrà en gran mesura de les característiques del projecte, del reglament intern i de la interpretació que en facin els serveis jurídics de les administracions competents.

D'acord amb l'esmentada Guia per la gestió col·laborativa d'espais i equipaments *«no existeix un marc jurídic a Catalunya que estableixi específicament fórmules de gestió col·laborativa, de manera que cada Administració pot establir la seva pròpia regulació d'aquests acords, sempre en el marc de la legalitat. A Barcelona, aquestes acords estan regulats per la seva carta municipal i per les normes de participació ciutadana.»*

Recordem que *«a través de l'acord l'Administració persegueix una finalitat d'interès públic, més enllà de la gestió de l'equipament o l'espai, com ara apoderar la ciutadania, dinamitzar el territori, enfortir el teixit associatiu o el que escaigui, depenent de cada cas. A partir d'aquesta premissa hi pot haver diferents escenaris, i la tramitació de l'acord es farà segons diferents procediments administratius, depenent bàsicament de si existeix o no una contrapartida econòmica vinculada a la gestió.*

Així doncs, podem trobar-nos davant els següents supòsits:

a) L'acord preveu una contrapartida econòmica. En aquests casos els acords es regeixen per la normativa de subvencions.

Hi ha dos tipus bàsics de subvencions:

- Subvenció directa. En cas que només hi hagi una entitat que, per l'especificitat i les seves característiques o de l'activitat subvencionada, pugui gestionar l'equipament en col·laboració amb l'Administració. En aquests casos cal justificar la impossibilitat de promoure la concurrència pública.

- Concurrència pública. S'hi poden presentar diferents entitats que compleixin els requisits, d'acord amb unes bases reguladores i una convocatòria concreta, els quals han de garantir sempre els criteris de publicitat, concurrència i objectivitat.

b) No existeix una contrapartida econòmica. En aquests casos se signarà un conveni de col·laboració sense despesa d'acord amb la normativa general de convenis (bàsicament els lleis 30/1992 i 26/2010) -actualment la Llei 30/92 està derogada, per la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, de procediment administratiu comú de les Administracions Públiques i la Llei 40/2015, de 1 d'octubre, de Règim Jurídic del Sector Públic, en conseqüència cal citar aquestes dues normes). Els convenis de col·laboració són un instrument jurídic molt flexible que permeten a les administracions instrumentar tot tipus d'acords i amb tot tipus de persones, tant jurídiques com físiques i tant públiques com privades.

Aquests convenis de col·laboració són més habituals en models de cogestió dels espais públics, tot i que també es poden aplicar en alguns acords de cessió de la gestió, sempre que no impliquin una contrapartida econòmica. La casuística a partir d'aquí és molt variada i la realitat, amb múltiples variants d'acords, així ho posa de manifest. Més enllà de la forma que prengui l'acord, l'important és saber distingir si la voluntat de l'Administració és gestionar l'equipament amb la col·laboració de la societat civil o si simplement el que vol és internalitzar la gestió de l'espai o l'equipament. Si la voluntat de l'Administració és internalitzar la gestió de l'espai o de l'equipament per motius estrictament tècnics o econòmics, sense considerar el valor social afegit que tindria obrir la gestió a les entitats del territori, aleshores hauria d'obrir un concurs públic regit per la Llei 30/2007, de contractes del sector Públic – actualment el Reial Decret Legislatiu 3/2011, de 14 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de contractes del Sector Públic. Les entitats hi poden

concurrer en igualtat de condicions que les empreses, però en aquest cas no estarien actuant com a societat civil organitzada, sinó com a empreses prestadores de serveis. El matís és important perquè, en el supòsit que una entitat sigui l'adjudicatària, ho serà per la seva competència tècnica i per la seva oferta econòmica, i passaran a un segon pla els elements d'apoderament, representativitat o arrelament al territori, i no ens trobaríem davant d'un cas de gestió col·laborativa.»

2.2.3.- Gestió Cívica

Durant les jornades celebrades el dia 3 de novembre va sorgir el debat sobre si la Gestió Cívica es veritablement una forma de Gestió indirecta de serveis, o si es tracta en realitat d'una altra figura. A través de la informació rebuda en aquest context per els Serveis jurídics de l'Ajuntament, entenem que en la seva creació la figura de la Gestió Cívica va ser pensada i dissenyada com una fórmula de Participació ciutadana.

Tal i com ja s'ha comentat, a Barcelona, el model de gestió és la Gestió Cívica. Bàsicament, és un instrument de participació ciutadana a través del qual s'atribueix a una entitat sense ànim de lucre la gestió d'activitats, equipaments i serveis municipals susceptibles de gestió indirecta.

És una fórmula de gestió específica d'un equipament de titularitat municipal o d'un projecte d'intervenció acordada entre l'Ajuntament de Barcelona i el teixit associatiu del territori objecte d'intervenció, per la qual una entitat es fa càrrec de la gestió d'un equipament i/o projecte d'interès general. Aquest acord pot venir motivat per determinades circumstàncies i estar decidit en funció dels interessos d'ambdues parts.

Aquesta possibilitat ve definida per la Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta Municipal de Barcelona, en el seu article 34 diu el següent: *"Les entitats, les organitzacions i les associacions ciutadanes sense ànim de lucre poden exercir competències municipals o participar en nom de l'Ajuntament, en la gestió de serveis o equipaments la titularitat dels quals correspon a altres administracions públiques. La gestió cívica de competències municipals es pot utilitzar per a les activitats i els serveis susceptibles de gestió indirecta, té sempre caràcter voluntari i*

no lucratiu i s'adjudica mitjançant concurs públic quan hi hagi diverses entitats o organitzacions amb característiques idèntiques o semblants."

També consta en l'article 12 de les normes reguladores de la participació ciutadana, aprovades al Consell plenari de 22 de novembre de 2002, la regulació de la gestió cívica d'equipaments i serveis municipals i estableix que: «1.Les entitats, les fundacions, les organitzacions i les associacions ciutadanes sense ànim de lucre poden exercir competències municipals, o participar en nom de l'Ajuntament, en la gestió de serveis o equipaments la titularitat dels quals correspongui a altres administracions públiques. 2.La gestió cívica voluntària de competències municipals es pot utilitzar per a les activitats i els serveis susceptibles de gestió indirecta, té sempre caràcter no lucratiu i s'adjudica mitjançant concurs públic quan hi hagi diverses entitats o organitzacions amb característiques idèntiques o similars. 3.La gestió cívica comporta l'obligació de destinar al programa o a l'equipament gestionat la totalitat dels beneficis que s'hi puguin produir. 4. S'haurà de facilitar i promoure la concertació amb el teixit associatiu per a la gestió de programes sectorials o equipaments culturals, esportius i socials, incloent la possibilitat de cogestió mitjançant l'establiment de convenis, i caldrà vetllar per garantir l'accés universal i la qualitat dels serveis. En fixar els termes de la concertació, caldrà determinar les condicions de la gestió, concretar en l'aplicació del punt número 2 d'aquest article la destinació correcta dels beneficis econòmics que s'hi puguin generar i regular la composició i les funcions de la comissió ciutadana de seguiment de la qual han de formar part els usuaris. També s'haurà de determinar en aquest moment la manera d'elegir els usuaris membres d'aquesta comissió. En els termes de la Disposició addicional vuitena del Text refós de la Llei de contractes de les administracions públiques, les associacions declarades d'interès ciutadà tenen preferència en l'adjudicació de contractes per part de l'Ajuntament, sempre que les seves proposicions igualin les més avantatjoses des del punt de vista dels criteris objectius que cal aplicar per determinar-ne l'adjudicatari.»

A dia d'avui la Gestió Cívica s'articula a través de dos elements: la cessió de l'espai i la subvenció. Tenint en compte que aquests factors no impliquen necessàriament una gestió de servei públic, potser es podria considerar aquest el tret diferenciador: el fet de que es tracti de la gestió de un servei públic per part de la comunitat, del que es coneix com activitats complementàries, o bé es tracta d'una fórmula *sui*

generis de gestió de projectes comunitaris.

En el cas de tractar-se de la gestió de serveis, i seguint més la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, durant la jornada es va comentar que en cas de que aquesta gestió no tingués un component de voluntarisme, serà d'aplicació la normativa relativa als contractes del sector públic i a la competència.

3.- L'ESPAI

Quan parlem de Comuns urbans no és indispensable que es tracti d'una activitat d'ús d'un espai públic, però és cert que el percentatge més important d'aquestes iniciatives es donen en immobles o terrenys de titularitat pública. Trobem casos de cura del patrimoni (Bolonya), d'ús i explotació, de dinamització, entre molts altres. És per això que és important tenir en compte les categories de béns (classificació) i, en el seu cas, el seu ús.

Una opció que ha adoptat, per exemple, la ciutat de Bolonya ha estat l'elaboració d'un Catàleg de béns de l'administració per l'ús com a Comuns urbans. En el cas d'aquesta ciutat, i tal i com recull la Sec. 16 del "Reglament municipal per la col·laboració entre els ciutadans i la ciutat per la cura i regeneració de comuns urbans" serà l'òrgan encarregat del patrimoni del municipi qui identifiqui periòdicament els edificis en desús total o parcial que es troben en una situació decadent i que són elegibles per aquesta política pública.

3.1.- Classificació i ús del patrimoni municipal

Tal i com acabem de comentar, un altre aspecte a tenir en compte és la tipologia del bé. La classificació dels béns i d'ús del patrimoni municipal es regula, a nivell estatal, a la Llei 33/2003, de 3 de novembre, de patrimoni de les Administracions Públiques, i el Reial Decret 1372/1986, de 13 de juny, pel que s'aprova el Reglament dels Béns de les Entitats Locals, i a nivell autonòmic, a Catalunya, es regula al Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel que s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals de Catalunya.

D'acord amb la normativa esmentada, el patrimoni de les Administracions locals es classifica en **béns de domini públic (o demanials), béns comunals i béns patrimonials**. Els primers, els béns de domini públic es subdivideixen en béns afectats a un ús públic i béns afectats a un servei públic, d'acord amb l'article 3 del Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel que s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals de Catalunya.

Són **béns de domini públic (o demanials)**

- a) Els que la llei declari amb aquest caràcter.
- b) Els afectes a l'ús públic.
- c) Els afectes als serveis públics dels ens locals.

S'entén que són afectes a l'ús públic aquells béns destinats a ser utilitzats directament pels particulars, la conservació i la policia dels quals siguin competència de l'ens local, com ara els carrers, places, parcs, fonts, camins i obres públiques d'aprofitament o utilització generals

S'entén que són afectes al servei públic els béns que, per la seva naturalesa o per les disposicions particulars d'organització, s'adeqüin essencialment o exclusivament al fi particular del servei, com ara escorxadors, mercats, hospitals, museus, escoles, cementiris i camps d'esport.

La gestió i administració dels béns i drets de domini públic (o demanial) s'ajustarà als principis que expressa l'article 6 de la Llei 33/2003, de 3 de novembre, de patrimoni de les Administracions Públiques:

- a) inalienabilitat, inembargabilitat i imprescriptibilitat.
- b) adequació i suficiència per servir l'ús general o el servei públic.
- c) aplicació efectiva a l'ús general o al servei públic.
- d) dedicació preferent a l'ús comú front al seu ús privatiu.
- e) exercici diligent de les prerrogatives legals per garantir llur conservació.
- f) identificació i control a través d'inventaris o registres adequats.
- g) cooperació i col·laboració entre les Administracions Públiques.

Són **béns comunals** els que pertanyen als municipis i les entitats municipals descentralitzades però que tenen unes facultats sobre aquests que són compartides, de manera que correspon al comú dels veïns l'aprofitament, com a dret real administratiu de gaudi, i als ens locals la seva administració i conservació, d'acord amb el que l'article 6 del Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals de Catalunya.

Els béns comunals compten amb una llarga tradició, emmarcada principalment en el dret privat, en que les comunitats de veïns organitzats en juntes han gestionat durant segles, el patrimoni necessari per el bon desenvolupament de l'activitat diària dels habitants, i les seves necessitats bàsiques. En aquest sentit, i sempre que fos la voluntat de la comunitat, eren béns que podien operar en el tràfic jurídic, i eren alienables. És a partir de la Constitució espanyola de 1978 que s'incorporen amb força a l'àmbit públic amb una protecció especial, recollida en el seu **article 132 1**. *“La llei regularà el règim jurídic dels béns de domini públic i dels comunals inspirant-se en els principis d'inalienabilitat, imprescriptibilitat i inembargabilitat, i també es regularà la desafectació.”*

Els aprofitaments comunals només es donen en l'esfera municipal; es tracta d'un aprofitament que es limita als veïns del municipi. Tal i com s'ha dit, són béns comunals els que pertanyen als municipis i entitats municipals descentralitzades, les facultats sobre aquests béns són compartides, de manera que correspon al comú dels veïns l'aprofitament, com a dret real administratiu de gaudi, i als ens locals la seva administració i conservació.

D'acord amb l'article 75 del Reial Decret Legislatiu 781/1986, de 18 d'abril, pel qual s'aprova el Text Refós de les Disposicions Legals Vigents en matèria de Règim Local, els articles 94 i ss de Reial Decret 1372/1986, i els article 78 i ss del Decret 336/1988, de 17 d'octubre, l'aprofitament i el gaudi dels bens comunals s'efectuarà preferentment en règim d'explotació col·lectiva o comunal, i quan aquest aprofitament i gaudi general simultani de béns comunals fos impracticable, s'adoptarà una de les següents formules: a) Aprofitament peculiar, segons costum o reglamentació local, o b) Adjudicació per lots. En definitiva, regirà la costum o ordenança local i, en el seu defecte, s'efectuaran adjudicacions de lots als veïns, en proporció directa al numero de familiars al seu càrrec o inversa a la seva situació econòmica.

Segueix l'articulat dient que si aquesta forma d'aprofitament i de gaudi fos impossible, l'òrgan competent de la Comunitat Autònoma podrà autoritzar la seva adjudicació en pública subhasta, mitjançant preu, donant preferència en igualtat de condicions als oferents que siguin veïns. També cal dir que per evitar que s'abusi de la condició de veí, que com se sap s'adquireix pel mer empadronament, utilitza un mecanisme de limitació del gaudi i aprofitament dels béns comunals a través d'ordenances locals de consuetud que facin exigibles determinades condicions d'arrelament, vinculació i permanència, ordenances que es sotmeten a aprovació per l'Administració autonòmica, activa o consultiva.

Tan els béns de domini públic com els comunals, mentre conserven el seu caràcter, són inalienables, inembargables i imprescriptibles, i no estan subjectes a cap tribut.

La Ciutat de Barcelona no compta amb Béns comunals a dia d'avui.

Tenen la consideració de **béns patrimonials** els que són propietat de l'ens local i no estan destinats directament a l'ús públic o a l'exercici de cap servei públic de competència local, o a l'aprofitament pel comú dels veïns, i poden contribuir font d'ingressos per l'ens local.

Els béns patrimonials estan en el comerç jurídic, poden procurar directament o indirectament la satisfacció de necessitats col·lectives, i es regeixen per la seva legislació específica i, si aquesta hi manca, per les normes de dret privat.

Si no consta l'afectació d'un bé local es presumeix la seva condició patrimonial.

D'acord amb l'article 7.1 de la Llei 33/2003, del Patrimoni de les Administracions Públiques són béns i drets de domini privat o patrimonials els que, essent de titularitat de les Administracions Públiques, no tinguin el caràcter de demaniales.

La gestió i administració d'aquest tipus de béns, estableix l'article 8 de l'esmentada Llei, s'ajustarà als principis següents:

- a) eficiència i economia en la seva gestió.

- b) eficàcia i rendibilitat en la seva explotació.
- c) publicitat, concurrència i objectivitat en adquisició, alienació i explotació.
- d) identificació i control a través d'inventaris o registres adequats.
- e) col·laboració i coordinació entre Administracions per optimitzar ús i rendiment.

Tot i els anteriors principis d'eficàcia, eficiència i economia en la gestió i explotació de béns patrimonials, no podem oblidar que a Catalunya l'article 72.3 del Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals, prima la rendibilitat social per damunt de la rendibilitat econòmica, quan els ens locals puguin motivar la concurrència de raons que així ho justifiquin, com ara les següents:

- a) prestació de serveis socials
- b) promoció i reinserció socials,
- c) activitats culturals i esportives,
- d) promoció urbanística,
- e) foment del turisme,
- f) ocupació el temps lliure,
- g) altres anàlogues.

Tal i com s'ha exposat, els béns patrimonials estan en el comerç jurídic, és dir, són alienables, embargables i prescriptibles. Ara bé, cal remarcar que malgrat la classificació dels béns exposades i d'aquests principis, en alguns casos, com a mínim els supòsits que exposarem a continuació, ens trobem béns patrimonials afectats a un ús o servei públic:

a) els béns que constitueixen els patrimonis públics del sòl i d'habitatge, conforme als articles 153 a 162 del Decret Legislatiu 1/2010, de 3 d'agost pel qual s'aprova el Text refós de la llei d'urbanisme de Catalunya .

b) els cedits en precari per a destinar-los a fins d'utilitat pública o d'interès social, sempre en benefici d'interessos de caràcter local, en els termes de l'article 75.1 del Decret 336/1988. Aquestes cessions només es poden fer a: - altres Administracions, - entitats públiques o - entitats privades sense ànim de lucre.

En aquest sentit, cal dir que els béns patrimonials no afectats a un ús o servei públic són embargables, i els afectats no.

Un altra aspecte important a tenir en compte és **l'ús del patrimoni municipal**. En aquest sentit, cal dir que els béns afectats a l'ús públic admeten tres diferents nivells d'utilització, que seran desenvolupats a continuació:

- un **ús comú general**: és el que pot exercir lliurement qualsevol persona física, sense que es requereixi una qualificació específica, utilitzant el bé d'acord amb la seva naturalesa i conforme a les normes de policia que reglamentin el seu ús (art. 56.1 Decret 336/1988). D'acord amb l'article 84.1 LPAP ningú no pot, sense títol que l'autoritzi, ocupar béns demaniais o utilitzar-los en forma que excedeixi el dret d'ús que, en el seu cas, correspongui a tots.

- un **ús comú especial**: quan concorren circumstàncies singulars de perillositat, intensitat d'ús o altres similars (art. 56.2 Decret 336/1988). Aquest ús es pot subjectar o no a llicència, d'acord amb la naturalesa del bé i les disposicions generals. La llicència s'ha d'entendre sens perjudici de tercers i essencialment revocable per raons d'interès públic i amb dret a indemnització, si s'escau.

- un **ús privatiu**: constituït per l'ocupació d'una porció del domini públic, de manera que limiti o exclougi la utilització per part dels altres interessats (57.1 del Decret 336/1988). L'ús privatiu que no comporta la transformació o modificació del domini públic resta subjecte a l'atorgament d'una llicència d'ocupació temporal que origina una situació de possessió precària essencialment revocable per raons d'interès públic i amb dret a indemnització, si s'escau. En el cas que els sol·licitants siguin més d'un s'han de tenir en compte els principis d'objectivitat, publicitat i concurrència. Tal i com es va indicar a les jornades del 3 de novembre, no es tracta per tant d'un us comunitari en aquest cas, sinó d'una explotació comercial d'aquest espai demanial.

La normativa preveu que si l'ús és compatible, pot autoritzar-se i, si és incompatible, s'hauria de denegar.

És important la innovació que introdueix l'article 92.4 LPAP ja citat, segons el qual les autoritzacions podran ser revocades unilateralment per l'Administració concedent en qualsevol moment per raons d'interès públic, sense generar dret a indemnització quan:

- a) resultin incompatibles amb les condicions generals aprovades amb posterioritat;
- b) produeixin danys en el domini públic;
- c) impedeixin la seva utilització per a activitats de major interès públic,
- d) menystinguin l'ús general.

3.2.- Alteració de la qualificació jurídica dels béns

Un altre aspecte important a tenir en compte, és que l'Administració pot alterar la **qualificació jurídica dels seus béns**, sempre que acrediti l'oportunitat i legalitat del canvi d'afectació.

D'acord amb l'article 20.1 del Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals, *«l'alteració de la qualificació jurídica dels béns dels ens locals requereix un expedient en el qual s'acreditin l'oportunitat i la legalitat del canvi d'afectació.»*

En el cas que hi hagi persones naturals o jurídiques titulars de drets o interessos legítims, personals i directes, que puguin resultar afectades, s'han de considerar interessades en el procediment, i poden comparèixer en l'expedient. L'ens local les pot requerir per tal que hi compareguin si en coneixen alguna en aquestes circumstàncies.

Amb independència l'exposat, conforme és necessari un expedient d'alteració de la qualificació jurídica dels béns, degudament justificat, s'entén com a efectuada automàticament l'afectació dels béns al domini públic en els casos següents:

- a) Per aprovació definitiva dels plans d'ordenació urbana i dels projectes d'obres i serveis.
- b) Per l'adscripció de béns patrimonials durant més de 25 anys a un ús o servei públic.

S'entén, a més, produïda l'afectació de béns a un ús o servei públic o comunal, sense necessitat de l'acte formal en aquests casos:

- «a) Quan l'ens local adquireix per usurpació, d'acord amb el Dret Civil català, el domini d'un bé que hagués estat destinat a un ús o servei públic o comunal.*
- b) Quan els béns s'adquireixen per expropiació forçosa, cas en el qual s'entenen com a afectes a l'ús o al servei determinats de la declaració d'utilitat pública o d'interès social.*
- c) Quan els béns s'adquireixen lliurement o per cessió obligatòria per tal de destinar-los a l'ús públic o a la prestació d'un servei públic.»*

Per tant, per la alteració de la qualificació jurídica d'un bé patrimonial a un bé afecta a l'ús públic, un bé afecte als serveis públics o un bé comunal, és necessari un expedient en el qual s'acrediti l'oportunitat i legalitat del canvi d'afectació, o bé s'entén efectuada automàticament aquesta afectació a través d'un instrument urbanístic -aprovació definitiva dels plans d'ordenació urbana i dels projectes d'obres i serveis o per l'adscripció de béns patrimonials durant més de 25 anys a un ús o servei públic.

El Reglament no preveu el procediment ni les forces necessàries d'aprovació per l'alteració jurídica d'un bé patrimonial a un bé afecta a l'ús públic, un bé afecte als serveis públics o un bé comunal, ara bé si que preveu que en el cas que comporti la desafectació de béns domini públic o comunal, -malgrat no és el supòsit que aquí ens ocupa-, l'expedient l'ha de resoldre el Ple de l'ens local , amb la informació pública prèvia de 15 dies, mitjançant un acord adoptat amb el vot favorable de la majoria absoluta del nombre legal dels seus membres. En conseqüència, l'alteració jurídica d'un bé patrimonial a un bé afecta a l'ús públic, un bé afecte als serveis públics o un bé comunal, com a mínim haurà de ser aprovat també pel Ple i per acord adoptat amb el vot favorable de la majoria absoluta del nombre legal dels seus membres, també.

4.- UNA COMUNITAT: L'ACTIVISTA COMUNITARI

Un dels elements constitutius dels Comuns urbans es l'existència de una comunitat.

Com s'ha comentat anteriorment, més enllà de les formules jurídiques de gestió d'aquest tipus d'iniciativa un altre aspecte a considerar és la seva governança. Aquesta governança la podem emmarcar com la forma de participació política a l'hora de definir les polítiques públiques, però també com una forma de implementació d'aquestes polítiques entenen en mans de qui està la gestió, diferenciant si es porta a terme per part d'una empresa, o de la societat civil organitzada, ja sigui a través d'una entitat sense ànim de lucre, o no, i que anomenarem a partir d'ara **activista comunitari**.

Com diu l'informe *A future in common*, que analitza el cas de la ciutat de Bristol, "*les ciutats estan estudiant fórmules de encabir i donar suport al dret dels ciutadans a contribuir als comuns urbans*". Tot això amb l'objectiu d'apoderar les persones i potenciar la ciutadania activa. A nivell jurídic administratiu hem de tenir en compte que aquest interessant fenomen converteix al ciutadà en un actor públic privat que s'erigeix en gestor-beneficiari-veí-participant-garant de l'interès comú, i segurament algunes atribucions més.

En referència a la normativa, activistes comunitaris que reconeix el marc jurídic actual: Persones físiques «veïns/es/ciutadans/es», plataformes i altres grups sense personalitat jurídica, persones jurídiques (entitats sense ànim de lucre) i cooperatives sense ànim de lucre es podrien considerar que fan part del concepte d'activista comunitari.

Una de les problemàtiques que s'ha tractat i que apareix reflectida en l'informe marc conceptual és precisament la **personalitat jurídica de l'actor social**. La problemàtica de la personalitat jurídica de l'actor social rau en que és sabut que un dels continguts fonamentals de tot acord és la identificació de les parts i que aquestes han de tenir **plena capacitat** per assumir les obligacions derivades de l'acord que es prengui.

Legalment, el concepte capacitat ha de desdoblar-se en dos aspectes diferents, d'un, com a aptitud per ser titular de drets i obligacions -capacitat jurídica- i l'altra -la identitat per realitzar vàlidament actes jurídics -capacitat d'obrar-, si es té aquestes capacitat és quan diem que és té personalitat jurídica pròpia.

Tant si estem davant d'un conveni de cessió com si observem els requisits de les entitats per optar a la gestió cívica, l'Administració sol·licita que els ens beneficiaries de gestió cívica o del conveni de cessió siguin entitats degudament constituïda i que tingui personalitat jurídica. S'ha vist en el marc conceptual que, en aquest sentit, quedarien fora comunitats que no tenen personalitat jurídica. En definitiva, es vol preveu la possibilitat de treballar amb actors que no són entitat, però que poden ser Plataformes, o diverses entitats.

Amb independència que es creï un inventari d'aquestes Plataformes o moviments socials, i que es tingui un cert acompanyament des de l'Administració, cal apuntar que la nova Llei 39/2015, d'1 d'octubre, de procediment administratiu comú, que ha entrat en vigor molt recentment, el 2 d'octubre de 2016, apunta en el seu article 3 que tindran capacitat d'obrar davant les Administracions públiques, *«Cuando la Ley así lo declare expresamente, los grupos de afectados, las uniones y entidades sin personalidad jurídica y los patrimonios independientes o autónomos.»*.

Efectivament aquesta regulació és molt innovadora, i cal veure quines problemàtiques tindrà en el futur. D'acord amb la norma, tenen, doncs, capacitat d'obrar davant l'Administració, els entitats sense personalitat jurídica, o els grups d'afectats, sempre hi quan la llei així ho declari. En aquest sentit, és interessant veure com la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la Jurisdicció Contenciosa Administrativa, ja preveia aquesta novetat en relació a l'actuació d'aquestes entitats davant la Jurisdicció. En concret, l'article 19 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la Jurisdicció Contenciosa Administrativa, estableix que estan legitimats davant la jurisdicció contenciosa administratives *«las corporaciones, asociaciones, sindicatos y grupos y entidades a que se refiere el artículo 18 que resulten afectados o estén legalmente habilitados para la defensa de los derechos e intereses legítimos colectivos»*.

L'article 18 estableix que *«los grupos de afectados, uniones sin personalidad o patrimonios independientes o autónomos, entidades todas ellas aptas para ser titulares de derechos y*

obligaciones al margen de su integración en las estructuras formales de las personas jurídicas, también tendrán capacidad procesal ante el orden jurisdiccional contencioso-administrativo cuando la Ley así lo declare expresamente.»

La jurisprudència ha donat transcendència a l'apartat de «*cuando la Ley así lo declare*», atès que per exemple, en la Sentència del Tribunal Suprem de 5 de març de 2014, va negar capacitat processal per actuar en seu contenciosa als grups parlamentaris per no ostentar personalitat jurídica, i recorda el Tribunal que l'article 18 de la Llei Jurisdiccional reconeix capacitat processal a grups i unions sense personalitat «*cuando la Ley así lo declare expresamente*», i que aquesta Llei no existeix, doncs, ni el Reglament del Congrés, ni cap altra norma els hi atribueix aquesta capacitat processal.

Aquest reconeixement està previst, per exemple a la Ley 38/2003, de 17 de novembre, General de Subvenciones. Tant en el cas de les subvencions financeres com en espècie, mitjançant la cessió de patrimoni públic, serà d'aplicació l'article 11.3 de la citada Ley, que permet tant la concessió a persones jurídiques com a agrupacions sense personalitat jurídica, sempre que hi hagi un representant i que les responsabilitats estiguin béns definides i repartides entre les persones físiques que fan part d'aquesta.

En conseqüència, caldrà si es vol donar capacitat processal a plataformes o moviments socials, primerament una Llei així ho declari. Durant la jornada celebrada el dia 3 de novembre van sorgir dos debats:

1. La problemàtica de demostrar que un projecte informal representa veritablement a la comunitat i els seus interessos.
2. La qüestió de la responsabilitat jurídica en el cas de les comunitats i col·lectius sense personalitat jurídica.

En ambdós casos es necessita d'una reflexió profunda, per donar resposta a la necessitat actual de reconeixement d'aquestes figures de participació comunitària que s'està donant en molts àmbits.

5.- EL PAPER DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

El Marc conceptual estableix que la participació de l'Administració pública hauria de ser de facilitadora dels processos de participació de la comunitat en la gestió dels béns públics d'ús comunitari.

Quan ens demanem el paper de l'administració local en la gestió i l'ús dels béns comunitaris, ens trobem amb varies qüestions jurídiques a tenir en compte, i de les que no es pot eximir per tractar-se d'obligacions legals:

- 1.- L'administració local jurídicament la titular dels béns
- 2.- L'administració local es la responsable del seu manteniment
- 3.- L'administració local es la responsable final de l'ús que es faci dels béns dels que ostenta la propietat

Per tant, establir un ús i aprofitament de béns públics al marge de l'administració pública no és possible. Es podria donar un model més aproximat a la gestió comunitària del patrimoni ciutadà per en el cas de que es donés un model de béns comuns gestionats per una junta veïnal o assemblea representativa similar, que no es actualment la situació. El canvi de un model a un altre es podria donar per part de l'administració local, però això no sempre tindria com a conseqüència la creació de una fórmula "a mida" ja que els municipis no compten amb totes les competències necessàries.

5.1.- Competències que ostenta l'Ajuntament en tot allò que pot afectar al Patrimoni ciutadà

En primer lloc és important ressaltar que els ens locals es regeix pel principi d'autonomia local, que es troba consagrat en l'article 137 de la Constitució Espanyola: "*l'Estat s'organitza territorialment en municipis, en províncies i en les Comunitats Autònomes que es constitueixin. Totes aquestes entitats gaudeixen d'autonomia per a la gestió de seus respectius interessos.*"

Al seu torn, l'article 140 de la Norma Fonamental reitera i reafirma que "la Constitució garanteix l'autonomia dels municipis. Els quals gaudiran de personalitat jurídica plena (...)".

La Constitució ha volgut destacar que les Administracions Locals són ens dotats de autonomia. Cal afegir el principi de suficiència de les Hisendes Locals, consagrat a l'article 142 de la Constitució, com element igualment estructural i imprescindible de la seva autonomia.

En aquest sentit, l'article 3.1 de la Carta Europea de l'Autonomia Local, de 15 d'octubre de 2015, que va ser ratificada per Espanya, com a tractat internacional, el 20 de gener de 1988, entén per autonomia local *«el dret i la capacitat efectiva de les entitats locals d'ordenar i gestionar una part important dels assumptes públics, en el marc de la llei, sota la seva pròpia responsabilitat i en benefici dels seus habitants»*.

L'autonomia local que preveu tant la Constitució, l'Estatut d'Autonomia, la Carta Europea de l'Autonomia Local així com la legislació local, es concreta en el conjunt de competències que a un Ajuntament li pertoca exercir en el seu àmbit territorial. S'entén per competència l'atribució de potestats específiques i concretes per actuar en relació a una matèria determinada.

Les competències serveixen per a legitimar i definir els poders d'intervenció i de regulació dels ajuntaments en la comunitat local i per tant són un instrument clau de garantia de l'autonomia local. Les competències poden ser **pròpies**, quan són establertes per llei i s'exerceixen en règim d'autonomia sota la responsabilitat de l'ajuntament titular, o **delegades**, quan es deleguen al municipi per part d'una administració superior mitjançant un conveni i poden ser sotmeses a mecanismes de control per part de l'administració delegant.

També cal esmentar les competències **voluntàries**, aquelles que no són obligatòries d'acord al tram poblacional del municipi, però que la corporació vol i té la capacitat per a portar-les a terme; i les competències **addicionals**, aquelles derivades de prestar un servei que pugui contribuir a satisfer les necessitats dels seus veïns i pugui ser complementari al d'altres administracions públiques.

Finalment, cal remarcar que els municipis tenen absoluta llibertat per desenvolupar qualsevol activitat o implantar aquells serveis que considerin necessaris per a la promoció i benestar de la seva comunitat, sempre i quan no estiguin exclosos de la seva competència o atribuïts a una altra autoritat.

En aquest sentit es important destacar que l'article 25. 1 LBRL el municipi «*para la gestión de sus intereses y en el ámbito de sus competencias, puede promover toda clase de actividades y prestar cuantos servicios públicos contribuyan a satisfacer las necesidades y aspiraciones de la comunidad vecinal.*» Aquesta és una clàusula general, ja tradicional en la nostra legislació de règim local, que permet als ajuntaments adoptar múltiples iniciatives, sempre que tinguin una finalitat d'interès general pels veïns. Aquestes iniciatives poden tenir caràcter social, cultural, esportiu, de cooperació al desenvolupament i projecció internacional o similars i a la practica són molt nombroses.

En tot cas, les activitats i serveis del municipi poden realitzar i prestar per la seva pròpia iniciativa han de ser-ho en el àmbit de les seves competències. Això significa que s'exclouen aquelles activitats o serveis que estan reservades per llei a altres Administracions.

Les competències municipals es determinen a partir de la LRBRL, l'EAC i el TRLMRC, així com aquelles lleis de caràcter sectorial (educació, urbanisme, medi ambient, seguretat, cultura, habitatge,...) que així ho especifiquin.

La LRBRL i el TRLMRL determinen quines són les matèries sobre les quals un municipi exercirà competència:

- Seguretat en espais públics.
- Ordenació del trànsit de vehicles i persones en vies urbanes
- Protecció civil, prevenció i extinció d'incendis.
- Ordenació, gestió, execució i disciplina urbanística; promoció i gestió d'habitatges, parcs i jardins, pavimentació de les vies públiques urbanes i conservació de camins i vies rurals
- Patrimoni historicoartístic.
- Protecció del medi ambient.
- Abastaments, escorxadors, fires, mercats i defensa d'usuaris i consumidors.
- Protecció de la salubritat pública.
- Participació en la gestió de l'atenció primària de la salut.
- Cementiris i serveis funeraris.

- Prestació de serveis socials i de promoció i reinserció social.
- Subministrament d'aigua i enllumenat públic; serveis de neteja viària, de recollida i tractament de residus, clavegueram i tractament d'aigües residuals.
- Transport públic de viatgers.
- Activitats o instal·lacions culturals i esportives; ocupació del temps lliure; turisme.
- Participar en la programació de l'ensenyament i cooperar amb l'administració educativa en la creació, construcció i sosteniment dels centres docents i intervenir en els seus òrgans de gestió i participar en la vigilància del compliment de l'escolarització obligatòria.

El que sí fa la LRBRL és establir una llista de **serveis mínims obligatoris**, els quals no hem de confondre amb competències, que els municipis han de prestar obligatòriament en funció del seu tram de població:

- Per a qualsevol municipi: enllumenat públic, cementiri, recollida de residus, neteja viària, abastament domiciliari d'aigua potable, clavegueram, accés als nuclis de població, pavimentació i conservació de les vies públiques, control d'aliments i begudes.
- Per a municipis amb més de cinc mil habitants: a més dels anteriors, parc públic, biblioteca pública, mercat, tractament de residus.
- Per a municipis amb més de vint mil habitants: tots els anteriors a més de protecció civil, prestació de serveis socials, prevenció i extinció d'incendis, instal·lacions esportives d'ús públic, escorxador.
- Per a municipis de més de cinquanta mil habitants: transport col·lectiu urbà de viatgers i protecció del medi, a més de tots els anteriors.

En l'article 84, l'EAC incorpora un llistat de competències pròpies dels ajuntaments sobre les matèries següents en els termes que determinin les lleis:

- L'ordenació i la gestió del territori, d'urbanisme i la disciplina urbanística i la conservació i el manteniment dels béns de domini públic local.
- La planificació, la programació i la gestió d'habitatge públic i la participació en la planificació en sòl municipal de l'habitatge de protecció oficial.
- L'ordenació i la prestació de serveis bàsics a la comunitat.
- La regulació i la gestió dels equipaments municipals.
- La regulació de les condicions de seguretat en les activitats organitzades en espais públics i en locals de concurrència pública. La coordinació mitjançant la

Junta de Seguretat dels diversos cossos i forces presents al municipi.

- La protecció civil i la prevenció d'incendis.
- La planificació, l'ordenació i la gestió de l'educació infantil i la participació en el procés de matriculació en els centres públics i concertats del terme municipal, el manteniment i l'aprofitament, fora de l'horari escolar, dels centres públics i el calendari escolar.
- La circulació i els serveis de mobilitat i la gestió del transport municipal de viatgers.
- La regulació de l'establiment d'autoritzacions i promocions de tot tipus d'activitats econòmiques, especialment les de caràcter comercial, artesanal i turístic i foment de l'ocupació.
- La formulació i la gestió de polítiques per a la protecció del medi ambient i el desenvolupament sostenible.
- La regulació i la gestió dels equipaments esportius i de lleure i promoció d'activitats.
- La regulació de l'establiment d'infraestructures de telecomunicacions i prestació de serveis de telecomunicacions.
- La regulació i la prestació dels serveis d'atenció a les persones, dels serveis socials públics d'assistència primària i foment de les polítiques d'acolliment dels immigrants.
- La regulació, la gestió i la vigilància de les activitats i els usos que es porten a terme a les platges, als rius, als llacs i a la muntanya.

Per altra part, destacar que LBRL enumera en el seu article 4 el conjunt de potestats i prerrogatives que disposen les administracions locals:

- «a) Las potestades reglamentaria y de autoorganización.*
- b) Las potestades tributaria y financiera.*
- c) La potestad de programación o planificación.*
- d) Las potestades expropiatoria y de investigación, deslinde y recuperación de oficio de sus bienes.*
- e) La presunción de legitimidad y la ejecutividad de sus actos.*
- f) Las potestades de ejecución forzosa y sancionadora.*
- g) La potestad de revisión de oficio de sus actos y acuerdos.*
- h) La inembargabilidad de sus bienes y derechos en los términos previstos en las leyes; las prelacións y preferencias y demás prerrogativas reconocidas a la*

Hacienda Pública para los créditos de la misma, sin perjuicio de las que correspondan a las Haciendas del Estado y de las Comunidades Autónomas.»

Pel que fa a la primera de les potestats, la potestat reglamentaria, hem de remarcar la possibilitat i competència dels ens locals, d'aprovar Ordenances i reglaments municipals. L' art. 49 Llei 7/1985 i 63 del ROAS, preveu que l'òrgan competent és el Ple.

En aquest sentit, l'article 47 del Llei 7/185, estableix:

" La aprobación de las Ordenanzas locales se ajustará al siguiente procedimiento: a) Aprobación inicial por el Pleno.

b) Información pública y audiencia a los interesados por el plazo mínimo de treinta días para la presentación de reclamaciones y sugerencias.

c) Resolución de todas las reclamaciones y sugerencias presentadas dentro del plazo y aprobación definitiva por el Pleno. "

I l'article 63 del ROAS, preveu també:

"1. Corresponde al pleno de la corporación aprobar inicialmente el anteproyecto de ordenanza.

2. El acuerdo de aprobación, junto con el proyecto de la norma, se someterán a información pública mediante anuncio que se publicará en el Boletín Oficial de la provincia, en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, en uno de los medios de comunicación escrita diaria y en el tablón de anuncios de la corporación, por el plazo mínimo de treinta días, para la formulación de reclamaciones y alegaciones.

3. En todo caso se concederá audiencia a los vecinos o las asociaciones que hayan ejercido la iniciativa."

5.2.- Competències que no ostenta l'Ajuntament en tot allò que pot afectar al Patrimoni ciutadà

Les competències que **no ostenta l'administració local** són:

- Legislació de Bases de Règim Local
- Legislació en matèria de patrimoni
- Tributs d'altres administracions territorials

6.- REPTES QUE PLANTEJEN ELS COMUNS URBANS

Un cop analitzats els elements que constituïrien el desenvolupament del que es podria considerar els Comuns urbans de Barcelona, resta fer una aproximació al que podria articular-se des de l'Ajuntament de Barcelona per elaborar les seves pròpies polítiques en base a aquest concepte. A continuació es proposen un seguit de propostes per tal de situar en la centralitat de la política municipal el reconeixement de l'ús comunitari de béns immobles de propietat municipal des de l'autogestió comunitària sota la base de la democràcia participativa. Les propostes polítiques-jurídiques miren de ser un compendi que permeti la reflexió i el debat polític sobre aquesta qüestió dins de l'actual marc jurídic.

Aquestes propostes han de servir com eines que donin resposta de forma reactiva a aquelles demandes que es plantegin des de la comunitats, i alhora, servir com a resposta propositiva, per apoderar i incentivar l'autoorganització comunitària fent ús de béns municipals públics. En totes dues opcions, les propostes que es rebin des de la ciutadania hauran de ser tractades per la diversitat de la naturalesa de cadascuna, cas per cas. Tot i que, sempre hauran de respectar els principis rectors d'aquesta iniciativa.

La definició d'aquests principis rectors és un exercici polític que hauria d'incorporar a títol enunciatiu conceptes com: interès general, lliure adscripció, universalitat d'accés i no discriminació, organització assembleària, equilibri entre barris, impacte social, cultural i ambiental dins de la comunitat (arrelament comunitari), reconeixement de la creativitat social, sense ànim de lucre, treball digne, entre d'altres.

6.1.- Conceptualitzant: Patrimoni ciutadà, ús i gestió comunitària

Aquest informe ha partit del concepte comuns urbans, a través del qual s'ha desenvolupat l'anàlisi jurídica presentada. Ens trobem, no obstant, amb que en la realitat, i com hem observat en els casos estudiats, les iniciatives que parteixen de l'administració pública, com a reacció davant de les demandes de la societat civil organitzada de forma comunitària, com seria aquest cas, han de tenir en compte l'ordenament jurídic i la capacitat de gestió, i per tant, ho circumscriuim a l'àmbit del

Patrimoni ciutadà.

Per tal de delimitar l'abast dels béns públics d'ús comunitari, el primer és situar-los conceptualment. Aquest tipus de béns formen part del que s'anomena Patrimoni ciutadà. El concepte **Patrimoni ciutadà** ens ofereix una possibilitat molt interessant de treballar respostes a nivell jurídic-administratiu, a més d'un paraigües on encabir totes les iniciatives de gestió comunitària, que d'una altra forma se'ns demostraria complicat.

El concepte de Patrimoni inclou tant els béns immobles, com els béns mobles, béns comunals o lliures i els béns immaterials. Com a immobles es comptarien els solars, edificis, locals, habitatges i qualsevol altre actiu. Com a mobles es podrien comptar les obres d'art, fons bibliogràfics, equipament informàtic, entre d'altres. Com a béns comunals o lliures trobem l'aigua, els camins, la llum solar, l'aire i tots aquells que són d'ús universal. Com a immaterials es podria incloure innumerables béns, des de la imatge de la ciutat fins a l'espai radioelèctric gestionat per BTv. El Patrimoni municipal està recollit en l'inventari que obligatòriament ha de mantenir cada govern local.

Entenem important treballar amb dos conceptes diferenciats: el Patrimoni ciutadà i l'ús comunitari d'aquest. És per això que l'àmbit de treball seria en realitat el subconjunt Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitària, que inclouria una selecció d'aquells béns susceptibles de ser aprofitats per la ciutadania. Aquest concepte encara és prou ampli, i per l'objecte d'aquest estudi l'acotarem als béns immobles, tot i que podria comprendre també les categories abans esmentades (béns immobles, mobles, comunals o lliures i immaterials).

Per tant, per fer una aproximació rigorosa, entenem que la categoria que ens ocupa són els **béns immobles d'ús i gestió comunitària**, és a dir aquells que formen part del patrimoni ciutadà i que són susceptibles de ser usats i/o gestionats de forma comunitària pels ciutadans amb un grau d'autonomia el més avançat possible en el marc de la legislació vigent i que es trobin inclosos actualment o en el futur en l'inventari de la ciutat.

Un cop definida la primera part de l'equació, hem de passar a la segona: ús comunitari. L'ús és un dret real (dret civil) que confereix al seu titular el dret a utilitzar la cosa i percebre els seus fruits dins dels límits de les seves necessitats. Quan aquestes necessitats són les de la comunitat, és quan parlem de l'ús comunitari.

6.2.- Elaboració d'una Ordenança i un Catàleg de Béns Immobles d'Ús i gestió Comunitària

Una primera fase en la construcció de **l'ens Béns immobles d'ús i gestió comunitària** hauria de derivar en un reconeixement normatiu per part de l'Ajuntament, en forma d'**Ordenança de Bens Immobles d'Ús i Gestió Comunitària**. Dins d'aquesta s'haurien d'establir els criteris sobre en quins casos i condicions es consideraria el patrimoni afecte a l'ús comunitari.

També hauria de crear aquesta norma el Catàleg de Bens Immobles d'Ús i Gestió Comunitària. Entre aquest béns es trobarien béns immobles identificats i seleccionats de l'inventari de béns de la ciutat. La creació d'aquest catàleg és una resposta propositiva a la problemàtica que estem treballant. El catàleg hauria de ser totalment accessible a la ciutadania, així com hauria de ser l'inventari, tant per qüestions de transparència, com per tal d'incentivar que la ciutadania s'autoorganitzi i faci un ús comunitari dels mateixos, sent així conscient dels seus drets patrimonials.

Aquesta proposta s'inspira en la iniciativa de Bolonya i de Nàpols. Totes dues creen a través d'un reglament un inventari de béns immobles de titularitat pública en desús o decadència parcial o total que són susceptibles de cura i regeneració mitjançant intervencions dutes a terme amb acords de col·laboració entre els ciutadans i la ciutat.

Una qüestió molt important a tenir en compte és que la inclusió en el catàleg de béns immobles hauria de suposar la seva inalienabilitat per la seva especial adscripció a la comunitat i a l'ús públic.

6.3.- Creació d'un Òrgan Municipal de Béns Immobles d'Ús i Gestió Comunitària

Un element important de la proposta de Patrimoni ciutadà és la participació a tots els nivells d'una representació el més amplia possible, tenint en compte les dimensions de Barcelona, de la ciutadania. Seguint el concepte de Patrimoni ciutadà tal i com hem establert en la part descriptiva de l'informe, ens semblaria interessant poder treballar l'apoderament de la ciutadania envers els seus béns, i per tant considerem una proposta finalista la creació d'un **Òrgan de Patrimoni ciutadà** que vetllés pels interessos de la comunitat organitzada en relació als seus béns. Davant de les dimensions d'aquesta iniciativa, un segon plantejament més modest coincidiria de nou amb el concepte de Patrimoni comunitari i el seu ús per part de la comunitat, i seria per tant una segona possibilitat la creació d'un **Òrgan Participatiu de Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitària** que inclogués, béns immobles, béns mobles i béns immaterials. Però aquesta enorme tasca diluiria l'energia comunitària que a dia d'avui demanda l'ús d'immobles per les seves activitats.

És per tant la nostra proposta la creació per part de l'Ajuntament d'un **Òrgan de Béns Immobles d'Ús i Gestió Comunitària**, de caràcter participatiu, en que es trobin representats tots els interessats, i que pugui exercir d'òrgan de representació en aquest àmbit tant important de la convivència i la gestió municipals. Des del nostre punt de vista, és la forma més eficient d'establir una resposta oberta per part de tots els actors representats que decideixin quines pràctiques comunitàries poden ser reconegudes com idònies, mitjançant l'elaboració de propostes de línies d'actuació a l'hora que poden fer dictàmens de cada cas individualment per tal de cercar la resposta més adient.

Com a exemples d'òrgans de participació que tinguin un objecte semblant trobem els Consells de Patrimoni a nombrosos municipis de l'Estat espanyol, però en tots els casos es dediquen a vetllar pel manteniment i l'ús d'aquell de *caràcter arquitectònic, arqueològic, paisatgístic, ambiental, natural, històric i cultural*. Però no hem trobat més precedent que el de Bolonya pel que fa a la regulació i organització de la col·laboració públicoprivada en la gestió comunitària del patrimoni. Aquests òrgans tenen com a objecte habitualment un conjunt patrimonial catalogat i declarat

d'interès públic o general.

Com a funcions aquest òrgan hauria de tenir el de servir de fòrum pels diferents actors, on poder generar coneixement, assessorar i fer recomanacions en polítiques, estudiar i emetre informes i dictàmens sobre la normativa i la planificació, i sobre els projectes d'iniciatives comunitària.

Pot servir a més d'observador i garant de les bones pràctiques i la transparència. La composició hauria de seguir uns criteris representatius a nivell social, territorial i sectorial per assegurar una àmplia participació tant comunitària com tècnica. És important significar que seria fonamental en la regulació de l'òrgan contemplar l'acceptació d'entitats sense personalitat jurídica i persones físiques com a membres. Aquest tret característic ha de permetre crear un òrgan amb la màxima representativitat possible de la societat civil formal i informal.

6.4.- Espai d'entrada de propostes i coordinació interna

A més, i per tal d'acompanyar de forma adequada qualsevol proposta d'Aprofitament de Patrimoni ciutadà o Ús de Béns Immobles, s'hauria de crear un servei o "**Espai d'entrada de propostes i coordinació interna**" a través de la qual sol·licitar l'ús o la gestió del patrimoni ciutadà. Des d'aquest servei de l'Ajuntament s'informaria als ciutadans i es centralitzaria tota l'activitat administrativa relacionada amb cada l'expedient. La creació de l'**Espai d'entrada de propostes i coordinació interna**, tal i com s'ha comentat, hauria de comptar amb una persona funcionària habilitada a l'efecte segons la legislació actual i que, per tant, permeti als activistes comunitaris donar compliment als requisits d'administració electrònica que estableix la normativa de procediment.

Aquest servei de sol·licitud centralitzada no exclou el fet de que aquestes practiques es segueixin gestionant a nivell territorial des del districte, com s'ha fet fins al moment, tant per ser on es troben els tècnics especialistes com per raons de proximitat.

Les peticions de projectes recollides per la finestreta única serien traspassades al

Òrgan de béns immobles d'ús i gestió comunitària per tal que realitzin els seus dictàmens d'idoneïtat.

6.5.- Propostes de millora per l'ús i gestió comunitària de béns immobles

A nivell d'activitats tal i com podem veure al punt 3 d'aquest informe, ens trobem amb els projectes que sorgeixen de la iniciativa comunitària i aquells que parteixen de l'activitat de planificació de l'administració. Cada una d'aquestes modalitats troba unes limitacions concretes a l'hora de permetre que la iniciativa comunitària s'obri pas entre els requisits i les formalitats que imposa l'administració.

D'acord amb les problemàtiques detectades en el document marc conceptual, tan en Gestió Cívica, com en el Pla Buïts i Pla Locals, i que tenen una òptica jurídica són les que s'especifiquen a continuació. Exposarem, també, possibles millores aquestes problemàtiques.

6.5.1.- Procediment d'adjudicació dels bens immobles per l'ús i la gestió comunitària

a) Concurrència pública versus adjudicació directa: Entenem que ni és desitjable que s'elimini la concurrència, ni que s'elimini la designació directa, atès cal resoldre cas a cas, ja que hi ha supòsits que per la naturalesa del projecte o de l'equipament a gestionar només es pot encarregar a una entitat, evidentment sempre que es motivi degudament.

En el cas de Gestió Cívica, les Bases ja posen èmfasi a la gestió comunitària per sobre de la concurrència, sempre que estigui justificat, i en aquest sentit com a millora es planteja prioritzar la política de l'Ajuntament de Gestió cívica, per sobre de la política de concessions.

En les iniciatives comunitàries, en ocasions s'ha donat casos de lloguer d'activitats municipals a la iniciativa privada/projectes amb ànim de lucre en aquests casos, caldria prioritzar l'assignació de recursos públics de béns públics a l'activitat comunitària.

b) Criteris d'adjudicació: s'observa una manca de criteris a l'hora de concedir espais a les iniciatives comunitàries que hauria de ser resolt mitjançant l'avaluació del destí del bé; inclusió al territori; impacte social, cultural i ambiental dins de la comunitat; el tipus de gestió (gestió democràtica) i activitat sense afany de lucre.

En aquest sentit, recomanem que els acords subscrits han d'incorporar de forma explícita el reconeixement de la gestió comunitària en béns immobles de titularitat pública, tot i que a nivell jurídic, aquest tipus d'acord hauran d'atendre en forma a la modalitat de cessió d'ús. Aquesta proposta concorda en la forma jurídica amb la proposta de Nàpols.

En allò que respecta a la **Gestió participativa/públicoprivada de serveis municipals**, com ja hem determinat, quant es porta a terme a través d'una organització comunitària sense ànim de lucre ens trobem amb la figura de la Gestió cívica. Aquesta modalitat, com a forma de Gestió indirecta no es pot dir que es necessitin grans modificacions i millores per fer més accessible a la comunitat la possibilitat de gestionar els equipaments municipals corresponents. Fins i tot el redactat del model de Bases de la Gestió Cívica⁴ recull en el seu procediment de concurrència uns requisits que donen prioritat a aquelles iniciatives amb més arrelament en l'àmbit territorial o sectorial del que es tracti.

Una proposta que si suposaria un canvi substancial per tal de potenciar que la comunitat gestioni els seus propis béns i serveis seria la **priorització de la Gestió Cívica per sobre del procediment de Concessió**, que és aquell en el qual participen en el procés de concurrència persones jurídiques amb ànim de lucre. Aquesta preferència es podria aplicar en tots aquells casos de gestió indirecta de serveis comunitaris.

c) Terminis en el procediment de concessió: a través de l'estudi de casos s'identifica la lentitud i incertesa en relació als terminis de resolució de les sol·licituds, amb el conseqüent perjudici per les entitats i els projectes. S'hauria d'establir un procediment d'adjudicació que permeti també a la iniciativa comunitària la seva planificació.

d) Durada dels convenis: Amb l'entrada en vigor el dia 2 d'octubre de 2016 de la Llei 40/2015, de 2 d'octubre de Règim Jurídic del Sector Públic, s'estableix per primera vegada una regulació exhaustiva i comuna dels convenis tant entre administracions, com d'aquestes amb particulars. L'article 49.h)1. de l'esmentada Llei estableix una vigència màxima de quatre anys per tots els convenis, però que pot ser ampliada normativament. Per tant, i amb l'objectiu d'aportar estabilitat als projectes comunitaris, l'elaboració d'una norma municipal de regulació dels Bens Immobles d'ús i gestió comunitària resoldria aquest extrem.

e) Cessió en precari: més enllà de les noves concessions s'ha identificat com a problemàtica les cessions en precari. La regularització d'aquestes situacions es podria donar d'una forma ordenada mitjançant la formalització de les cessions a través de conveni i la creació del Catàleg de Béns d'Ús Comunitari.

6.5.2.- La comunitat i les seves formes jurídiques

És a dir, la problemàtica és que hi ha entitats comunitàries sense ànim de lucre que no estiguin formalment constituïts com a associació, fundació o cooperativa.

En aquest punt cal referir-nos a l'apartat Activista Comunitari d'aquest informe, on es tracta aquest extrem. La nova regulació en la Llei 39/2015, d'1 d'octubre de procediment administratiu comú de les Administracions Públiques, en concret a l'article 3, es reconeix capacitat d'obrar davant l'Administració, explícitament als grup d'afectats, i les entitats sense personalitat jurídica, ara bé, sempre que hi hagi una Llei que així ho declari.

Per tant, caldrà, doncs, primerament un llei que declari la capacitat d'obrar de les entitats sense personalitat jurídica que vulguin actuar, i una vegada es tingui aquesta normativa, en el supòsit de Gestió Cívica, es procedeixi a la modificació de les Bases.

En aquest sentit i tenint en compte que la competència en dret civil correspon exclusivament al Parlament de Catalunya (art. 129 EAC), com li correspon a la Generalitat la regulació i reconeixement de les entitats sense ànim de lucre que

actuen al seu territori (art. 118 EAC), es podria articular una proposta de reconeixement de les entitats comunitàries sense personalitat jurídica, a través de reforma de la Llei 4/2008 del Llibre tercer del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques, ja sigui per procediment parlamentari habitual o per iniciativa legislativa popular. que es creï un inventari d'aquestes entitats, Plataformes o moviments socials, i que es tingui acompanyament des de l'Administració.

Amb aquest objectiu, i per tal de poder portar a terme un procés de incidència a nivell parlamentari, l'Ajuntament de Barcelona pot realitzar un inventari/mapeig, de les entitats del seu àmbit territorial que podrien ser incloses en aquesta categoria.

6.5.3.- La gestió comunitària dels béns immobles

a) Assegurances: En relació a les assegurances es important indicar que l'Ajuntament, com a titular dels immobles està obligat a comptar amb una assegurança per la cobertura dels contingents relacionats amb el continent (estructura). A partir d'aquí la resta d'assegurances dependran de la forma de gestió o articulació dels projectes, i de l'activitat que es porti a terme.

- Iniciativa comunitària: en aquest cas haurà de ser l'entitat que ostenta la cessió de l'espai qui es faci càrrec de les assegurances de contingut i activitat, tothora que l'administració no intervindrà en el desenvolupament de les activitats ni tindrà control sobre el projecte. Una millora per tant, a l'hora de facilitar a la comunitat el desenvolupament de les iniciatives serien uns criteris clars pels quals, l'Ajuntament tingués una política al respecte de valoració del finançament (no de l'assumpció de la titularitat) d'aquestes obligacions per via de subvenció o dotació pressupostària, es poguessin sufragar les despeses derivades d'aquesta activitat, en condicions d'igualtat i transparència.

- Gestió públicoprivada: en aquest cas ens trobem en la mateixa situació en relació als titulars de les assegurances, amb la diferència de caràcter econòmic que encara que no es trobin incloses entre les despeses subvencionables, entre el finançament municipal i els ingressos derivats de l'explotació dels serveis, l'entitat hauria de estar en condicions de sufragar aquestes despeses.

b) Despeses de manteniment i millora: Respecte a les despeses de manteniment dependran de nou de si es tracta del continent i el contingut, i de si es tracta de Iniciatives comunitàries o de Gestió públicoprivada.

- Iniciatives comunitàries: el manteniment i millora del continent, es a dir, l'estructura de l'immoble, serà responsable l'Ajuntament com a titular dels béns. Aquesta activitat es pot donar per part de la comunitat, essent per part de l'ajuntament les despeses derivades. En aquest sentit trobem un exemple al Reglament de la ciutat de Bolonya sobre Comuns Urbans. A més, hauria de rebre un reconeixement i constar com a aportació a Patrimoni ciutadà, tot el treball voluntari que en aquest sentit desenvolupin els membres de la comunitat.

Respecte al contingut i les despeses corrents haurà de ser l'entitat qui es faci càrrec. De forma convencional es podran acordar altres condicions. Com a millora es planteja igualment que l'Ajuntament sufragués les despeses derivades d'aquesta activitat, en condicions d'igualtat i transparència.

- Gestió públicoprivada: en aquest cas el manteniment i millora del continent i del contingut hauran de ser responsabilitat de l'Ajuntament.

c) L'exempció de tributs: ha estat una pràctica irregular tot i comptar amb molts precedents en la col·laboració entre l'Administració i les entitats. De nou, es fa necessari adoptar un criteri uniforme. Però hem de recordar que no tots els tributs corresponen a l'Administració local, i que aquesta en cap cas es pot fer càrrec d'aquelles obligacions tributàries derivades d'altres administracions territorials, a més de ser conceptes no subvencionables. En aquest sentit, les iniciatives amb el suport de la finestra única haurien d'aconseguir el reconeixement d'interès públic per part de l'Estat per tal d'aconseguir una exempció tributària genèrica.

d) Llicències per l'activitat i o per un ús puntual: Tota activitat econòmica que es porti a terme en un espai determinat requereix de unes llicències de caràcter administratiu. El procés de liberalització dels serveis que s'està portant a terme a la Unió Europea ha tingut com a conseqüència que els tràmits que es donaven anteriorment hagin estat reduïts de forma substancial, i siguin per tant molt més

accessibles a la ciutadania. No obstant això la labor de planificació econòmica de l'Ajuntament estableix de vegades limitacions a les activitats de un àrea concreta de la ciutat, sense que el marc legal tingui cap incidència en la concessió o no de les corresponents llicències.

L'exempció de llicències en base a l'interès comunitari dels projectes no seria una opció, ja que la fonamentació d'aquesta obligació legal implica la protecció d'interessos i drets fonamentals de les persones que són superiors a la simplificació i la gestió administrativa, com per exemple: integritat física i moral, entre molts altres.

En el cas de la Gestió cívica, la pròpia naturalesa d'aquesta col·laboració publicoprivada no sembla presentar cap problemàtica, ja que és a iniciativa del l'Ajuntament que es desenvolupa l'activitat.

En les iniciatives comunitàries, és a dir, en les cessions d'espai habitualment es preveu una clàusula que estableix que haurà de complir la normativa legal i reglamentària aplicable a les activitats que es desenvoluparan en l'espai cedit i obtenir les autoritzacions preceptives dels organismes públics competents, atès que es cedeix l'espai solament a efectes patrimonials, concretats en l'autorització de l'ús de l'espai de propietat municipal.

En aquest sentit, plantejem com a millora -atès que l'entitat només pot destinar l'espai ocupat a les activitats que li són pròpies- que la cessió podria anar acompanyada de les autoritzacions preceptives, prèvia presentació d'una memòria o projecte. Pel que fa les llicències d'ús puntual (per exemple: botifarrada al carrer) és imprescindible posar en coneixement de l'Administració, - encara que només sigui mitjançant declaració responsable o comunicació- atès que aquesta ha de comprovar que l'activitat no és contrària a dret i que no lesiona interessos públics que l'Administració té el deure de tutelar, a part de que també podria afectar a la pròpia agenda comunitària i així evitar doblaments d'esdeveniments. Un exemple serien les activitats de bar/restauració de les **associacions culturals**, que es extensible a les entitats sense ànim de lucre en general, tal i com estableix la normativa, i reconeixen Plans d'Usos Municipals. En aquest casos, sempre que es portin a terme en les condicions establertes per l'administració local, tan a nivell

d'equipament, com d'activitat i horaris, no es necessària la sol·licitud de una llicència d'activitat del sector de la restauració. Ara bé, és important recordar que poder comptar amb aquesta activitat econòmica s'ha de tractar d'entitats amb personalitat jurídica.

6.6.- Tipologia més adequada dels béns susceptibles d'aprofitament per part de la ciutadania pel desenvolupament de les seves activitats

Respecte als béns immobles hi ha dues característiques que els afecten i hem de conèixer: la qualificació jurídica, que ens indica la modalitat de propietat sobre el bé de la que gaudeix l'administració local, i la qualificació urbanística que es l'ús que determina per l'immoble l'activitat de planificació urbanística de l'Ajuntament.

Si tenim en compte la classificació dels béns immobles, i tal com s'ha explicat en el punt 4 d'aquest informe són **béns patrimonials aquells que són propietat de l'ens local i no estan destintats directament a l'ús públic o a l'exercici de cap servei públic de competència local o l'aprofitament pel comú dels veïns**. Aquest, no trobem més limitacions per un acord convencional d'ús entre l'administració i els ciutadans que aquelles derivades de la naturalesa del bé, o de la impossibilitat del seu aprofitament. Són per tant susceptibles de cessió d'ús pel desenvolupament de projectes d'iniciativa comunitària. En aquesta tipologia s'emmarquen el Pla de Buïts i el Pla de Locals.

També hem de considerar la possibilitat d'alterar la qualificació jurídica d'un bé immoble de titularitat pública en bé comunal. Els béns per poder ser requalificats jurídicament com **comunals, són aquells l'aprofitament dels quals correspon al comú dels veïns, com a dret real de gaudir, i als ens locals la seva administració i conservació**. Aquests béns tenen com a característiques particulars que s'avenen amb la lògica de les iniciatives comunitàries, la seva inalienabilitat tan del bé com del dret d'ús (personal i intransferible), la universalitat en l'ús i la gestió comunal. S'ha de dir, que de vegades aquests béns són susceptibles d'un aprofitament peculiar, és a dir, privatiu. Aquest aprofitament s'ha de donar per mitjà d'alguna fórmula ja sigui de *sort* o de compensació econòmica a la comunitat.

Sembla complicada a primera vista la gestió dels béns comunals en un municipi amb

el número d'habitants amb que compta Barcelona. Tot i així, la possibilitat de que un òrgan de participació, i també la ciutadania sense necessitat de l'administració per prendre la iniciativa, pogués treballar usos innovadors, o fins i tot la recuperació d'usos tradicionals, dels béns comunals és una iniciativa que s'hauria de tenir molt en compte, i podria esdevenir una interessant línia de treball envers la construcció de idea dels Comuns urbans. Un exemple podria ser l'adjudicació de lots de terreny per horts urbans.

Més enllà de la qualificació jurídica dels béns hem de tenir en compte la qualificació urbanística d'aquests, que és freqüentment un dels problemes que es troben les entitats i plataformes a l'hora de portar a terme les seves iniciatives. En aquest cas es pot donar una solució de caràcter jurídic i polític, sempre seguint els procediments administratius de modificació de planificació urbanística. En primer lloc, la proposta seria la creació d'una nova tipologia d'ús, que l'anomenaríem ús i gestió comunitària com a qualificació urbanística. A partir d'aquesta nova qualificació, s'hauria de modificar el planejament general de la ciutat. Tots aquests canvis normatius ens permetrien poder canviar l'ús al que estigui destinat un immoble, a través dels instruments de planejament general. Una intervenció administrativa d'aquest caire ens permetria modificar l'ús de determinats espais, fent servir la figura de l'ús i gestió comunitària.

7.- CONCLUSIONS SOBRE EL PATRIMONI CIUTADÀ

7.1.- Conclusions

Davant del repte d'establir quines serien les estructures jurídic-administratives sobre les quals desenvolupar una política de Patrimoni Ciutadà d'Ús i Gestió Comunitària, es plantegen varies qüestions. La primera tindria a veure amb el marc jurídic existent actualment, tant a nivell de gestió de serveis i equipaments comunitaris, com de patrimoni i de la configuració i conceptualització del que es considera comunitat. Però un cop finalitzat aquest anàlisi, presentem les figures que considerem que recollirien millor l'essència del que es coneix arreu com Comuns urbans.

7.1.1.- Els béns comunals

Tal i com s'ha explicat, els béns comunals són aquells que la Llei reconeix com a béns propietat de la comunitat, gestionades per òrgans veïnals, també coneguts com a Entitats Locals Menors, que o bé garanteixen l'ús universal per part de tots els residents, o que l'ús privatiu és compensat adequadament a la comunitat. Aquesta figura tradicional, respon perfectament al concepte de Bé comú, tal i com es reformula avui dia. Suposa l'opció més important, entre totes les que hem analitzat, de retorn a la ciutadania de la sobirania sobre els seus béns. Té com a inconvenient, però, el fet de que la Ciutat de Barcelona careix d'aquest tipus de béns, i de les estructures veïnals/participatives que farien possible la seva existència. D'una altra banda, no existeix cap limitació jurídica que impedeixi la creació dels Béns Comunals Urbans, dotant-los d'una forma de govern comunitària administradora d'aquests patrimoni. També es planteja habitualment com a inconvenient el número d'habitants al municipi, que fan difícil garantir l'aprofitament dels béns comunals de forma universal i igualitària a totes les persones. En aquest sentit és interessant plantejar alternatives districtals o de barri, que donin una dimensió comunitària adient. Un espai on experimentar amb una aproximació innovadora dels Béns comunals podrien ser les superilles, o certs projectes comunitaris ja en marxa.

7.1.2.- Llicència demanial

La llicència demanial, tal i com la recull l'Ajuntament de Sabadell en el seu Reglament de cessió d'espais, és una opció interessant. Es tracta d'una llicència d'ús i activitat a un espai públic (local) per l'aprofitament privatiu per part d'una entitat o agrupació per portar a terme els seus fins socials. Per tal d'articular aquesta política es fa una reserva de patrimoni a favor de les entitats. El reconeixement de l'activitat comunitària és automàtica per part de l'Administració, que ha creat aquest instrument precisament per donar suport a les iniciatives comunitàries d'interès públic. La durada és la determinada per les llicències, amb l'avantatge de ser renovable indefinidament, com és el cas de qualsevol autorització administrativa, sempre que es compleixin els requisits que van donar lloc a la concessió. Aquest fet

garanteix igualment la reversió de la situació en cas d'incompliments. L'òrgan de seguiment serà el que exerceixi el seguiment i control a l'Ajuntament, per la qual cosa, no es dona el requisit de la participació comunitària en la governabilitat i l'elaboració de les polítiques públiques que els afecten. Aquesta iniciativa, molt semblant al Pla de locals, el que garanteix és un procés amb un control més efectiu, una reversibilitat i sense les limitacions del conveni que formalitza habitualment la cessió.

7.1.3.- Nou ús urbanístic: Ús i gestió comunitària

L'equip de treball ha considerat que a nivell d'ajuntament, una política interessant seria la creació d'un nou ús urbanístic que garantís la reserva de patrimoni a favor de les iniciatives comunitàries o que tenen com a objectiu la construcció comunitària. Aquest ús s'establiria al Pla general metropolità, i inclouria aquells espais públics que siguin determinats mitjançant un procés participatiu. La transparència està garantida precisament per que tant el PGM com, en el seu cas, un potencial òrgan de Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitària, son formes d'elaboració de polítiques públiques que compten amb mecanismes de participació de la ciutadania, no limitades a més a certes entitats. Aquest ús seria compatible amb instruments com la llicència demanial, la cessió d'ús, la gestió cívica i la potencial creació dels béns comunals.

7.2.- Quadre comparatiu

En el quadre adjunt s'ha incorporat l'anàlisi comparatiu de les formes de gestió comunitària d'espais i serveis que hem estudiat per l'elaboració d'aquest informe.

El que s'informa als efectes que convinguin, sotmetent-se a qualsevol altre criteri millor fonamentat en Dret.

B. Normativa citada a l'informe

- Constitució espanyola <http://www.parlament.cat/document/cataleg/48088.pdf>
- Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques. https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2015/10/02/pdfs/BOE-A-2015-10565-C.pdf
- Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2015/10/02/pdfs/BOE-A-2015-10566-C.pdf
- Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa. http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?documentId=556011&action=fitxa
- Reial decret legislatiu 3/2011, de 14 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de contractes del sector públic. https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2011/11/16/pdfs/BOE-A-2011-17887-C.pdf
- LLEI 38/2003, de 17 de novembre, general de subvencions. https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2003/11/24/pdfs/A04404-04431.pdf
- LLEI 4/2008, de 24 d'abril, del llibre tercer del Codi civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques. http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa?action=fitxa&documentId=490798
- Carta Europea de Autonomia Local. Hecha en Estrasburgo el 15 de octubre de 1985. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1989-4370>
- Ley 7/1985, de 2 de abril, Reguladora de las Bases del Régimen Local. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-5392>
- Real Decreto Legislativo 781/1986, de 18 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de las disposiciones legales vigentes en materia de Régimen Local. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1986-9865>
- Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?documentId=54809&action=fitxa
- Decret Legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme. http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=546114
- Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta municipal de Barcelona. http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?documentId=182811&action=fitxa
- Normes Reguladores de la Participació Ciutadana Aprovades al Consell Plenari de 22 de novembre de 2002 http://governobert.bcn.cat/sites/default/files/norm_reg_part.pdf
- Reglament per a la cessió a entitats socials de l'ús estable d'espais municipals i normes d'organització <https://www.rubi.cat/fitxers/documents-ok/ambit-alcaldia/entitats/reglament-per-a-la-cessio-a-entitats-socials-de-lus-estable-despais-municipals-i-normes-dorganitzacio>
- Reglament per a la cessió a associacions i entitats ciutadanes sense ànim de lucre de l'ús estable d'espais municipals <https://bop.diba.cat/scripts/ftpisa.aspx?fnew?bop2016&07/022016012475.pdf&1>
- Recull normativa cessió d'espais municipals de la Província de Barcelona <https://www.diba.cat/documents/25265758/25562587/Espais+en+desús,%20espais+d'oportunitat/1424e8dc-efd6-4af7-87b6-ae318a5660ca>
- Regolamento d'uso civico della città di Napoli <http://www.exasilofilangieri.it/regolamento-duso-civico/>

- Reglamento sobre la colaboración entre los ciudadanos y la administración para el cuidado y la regeneración de los bienes comunes urbanos http://co-bologna.it/wp-content/uploads/sites/8/2015/10/CO-BOLOGNA_esp.pdf